

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ БІОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Староста В. І., Гасинець Я. С.

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Мотивація – вагомий чинник навчальної діяльності студентів. Особливого значення вона набуває під час адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищій школі.

Згідно думці М. Овчиннікова [2], мотивація навчальної діяльності – це співвіднесення цілей, що стоять перед студентом, які він прагне досягти, і внутрішньої активності особистості. У навчанні мотивація виражається в прийнятті студентом цілей і завдань навчання як особистісно значущих і необхідних. Основними структурними елементами мотивації навчальної діяльності студентів вузу є пізнавальна мотивація і мотивація досягнення успіху. Їх стимулювання безпосередньо сприяє підвищенню ефективності навчальної діяльності.

Автори (S. Edgar et al.) підкреслюють, що мотивації студентів до навчання не надається важливого значення, хоча даний чинник впливає на успішність та бажання студентів залишатись в університеті. Перехід до університету дослідники вважають ключовим періодом, оскільки це впливає на результати діяльності студентів, а також на їх самопочуття [4].

Проведене дослідження [3, с. 267–269] доводить, що в умовах Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (далі УжНУ) основна частина студентів (понад 70 %) упродовж 2016 – 2018 рр. мають оптимальні мотиваційні комплекси, що сприяє успішній професійній підготовці. Навчальна мотивація студентів може розглядатися як складна система чинників-мотивів (цілі, потреби, інтереси, схильності, успіхи

тощо), що постійно змінюються та взаємовпливають; спонукають до активного здобуття знань, розвитку та формування умінь, навичок, особистісних якостей, позитивного ставлення до майбутньої професії, навколишнього світу. Особливість навчальної мотивації студентів-першокурсників полягає в тому, що вона не тільки полімотивована, а також є одним із важливих результатів процесу адаптації (тобто, процес і результат адаптації як чинник мотивації) і, водночас, є одним із механізмів/чинників самої адаптації молодих людей до освітнього процесу у вищій школі [3, с. 267–269].

Дане повідомлення висвітлює результати емпіричного дослідження мотивації навчальної діяльності студентів-першокурсників, які навчаються на біологічному факультеті УжНУ, аби виявити їх реальну психологічну комфортність під час адаптації.

Історія біологічного факультету бере початок з 1945 року – з часу заснування Ужгородського університету. За період свого існування факультет здійснив більше 60 випусків студентів, підготувавши більш ніж 5000 біологів, які працюють як в Україні, так і за її межами. Понад 100 випускників факультету захистили кандидатські дисертації, а 27 стали докторами наук. Біологічний факультет проводить підготовку за такими спеціальностями: 014.05 – Середня освіта (Біологія та здоров'я людини); 014 – Середня освіта (Біологія); 091 – Біологія; 203 – Садівництво та виноградарство [5]

Нами проведено анонімне опитування студентів-першокурсників у другому семестрі упродовж п'яти років (2017 – 2021) з використанням Google Forms. Опитувальник містить збірку анкет, серед яких і «Мотивація навчальної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана) [1, с. 267–269]. Анкета містить інструкцію: «Оцініть, будь ласка, значущість для Вас за п'ятибальною шкалою перерахованих нижче мотивів навчальної/майбутньої професійної діяльності»: грошовий заробіток/стипендія; прагнення просуватися на роботі (кар'єрне зростання); у навчанні перейти на наступний курс, отримати диплом;

прагнення уникнути критики з боку інших; прагнення уникнути неприємностей або покарань з боку інших; потреба в досягненні соціального престижу і поваги з боку інших; задоволення самим процесом і результатом роботи (навчальної, професійної); можливість найбільш повної самореалізації саме у даній діяльності (навчальній, професійній). Шкала оцінювання (значущість мотиву): 1 – дуже низький; 2 – низький; 3 – середній; 4 – високий; 5 – дуже високий. Надалі розраховували показники внутрішньої (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної мотивації (ЗНМ) [1, с. 267–269].

У табл. 1 та на рис. 1 представлено опрацьовані результати опитування. Згідно вищевказаному [1, с. 267–269], якщо спостерігається $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$ і $ВМ = ЗПМ > ЗНМ$, то це характеризує оптимальний мотиваційний комплекс; $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$ – найгірший мотиваційний комплекс.

Розрахунок середніх значень показників мотивації (ВМ, ЗПМ, ЗНМ) для респондентів біологічного факультету кожного навчального року показує однаковий розподіл $ВМ > ЗПМ > ЗНМ$ (табл. 1) для 2017 – 2020 рр., та $ВМ = ЗПМ > ЗНМ$ для 2021 р.

Таблиця 1

Середні бали показників мотивації навчання студентів-першокурсників на біологічному факультеті УжНУ (2017-2021)

Навчальний рік	Кількість анкетованих студентів	Середній бал мотивації		
		ВМ	ЗПМ	ЗНМ
2016 – 2017	54	3,60	3,51	2,77
2017 – 2018	61	3,63	3,40	3,13
2018 – 2019	44	3,93	3,79	2,88
2019 – 2020	55	4,08	3,91	2,50

2020 – 2021	45	3,81	3,81	2,37
-------------	----	------	------	------

Також можна зазначити позитивну тенденцію підвищення показників ВМ та ЗПМ, пониження показників ЗНМ. На нашу думку, це сприяє успішній навчальній діяльності студентів під час адаптації, тобто переважає внутрішня мотивація чи зовнішня позитивна мотивація, або їх значення однакові, але більші, ніж зовнішня негативна мотивація [3].

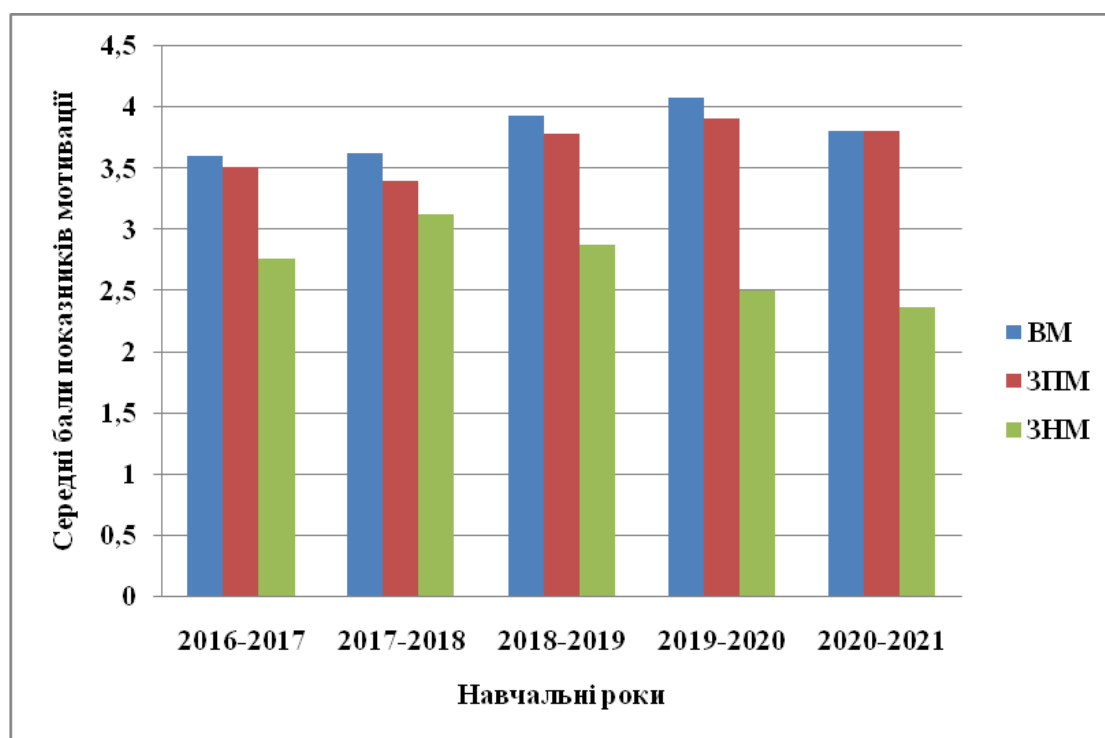

Рис. 1. Показники мотивації навчання студентів-першокурсників на біологічному факультеті УжНУ (2017 – 2021)

Отже, проведений моніторинг дає змогу слідкувати за станом психологічної комфортності щодо навчання студентів на факультеті. Водночас, на основі проведеного тривалого дослідження упродовж п'яти років можемо сформулювати висновок, що на біологічному факультеті УжНУ у більшості студентів першого курсу переважають оптимальні мотиваційні комплекси, –

внутрішня чи зовнішня позитивна мотивація; також спостерігаємо позитивну тенденцію щодо покращення показників мотивації навчання за досліджений період (2017 – 2021).

Література:

1. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов. СПб : Питер, 2000. 304 с.
2. Овчинников М. В. Структура и динамика мотивации учения студентов педагогического вуза. Новые исследования в образовании. 2007. № 5. С. 151-155.
3. Староста В. І., Попадич О. О. Мотивація навчання студентів-першокурсників. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. 2019. 7(2). С. 28-36. DOI: <https://doi.org/10.32919/uesit.2019.02.04>. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/article/view/240> (дата звернення: 31.10.2021).
4. Edgar S., Carr S. E., Connaughton J., Celenza A. Student motivation to learn: is self-belief the key to transition and first year performance in an undergraduate health professions program? BMC Med Educ. 2019. 19, Article number: 111. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1539-5>.
5. Ужгородський національний університет: [сайт]. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/faculty-biolog> (дата звернення: 31.10.2021).